

**Onderzoek
Strikter beschermde soorten
inclusief natuurtoets**

**Herontwikkeling locatie De Hokhorst
gemeente Renswoude**

**In opdracht van de gemeente Renswoude
november 2016**

van den Bijtel ecologisch onderzoek

**Onderzoek
Strikter beschermde soorten
inclusief natuurtoets**

**Herontwikkeling locatie De Hokhorst
gemeente Renswoude**

In opdracht van de gemeente Renswoude

Tekst:	H.J.V. van den Bijtel
Fotografie:	H.J.V. van den Bijtel (HB) en H. van de Vendel (HV)
Beopublicatie:	201636
November 2016	
Omslagfoto	Plangebied gezien vanaf het noorden met rechts de bebouwing behorende bij de sportvelden

van den Bijtel ecologisch onderzoek

**Uilenkamp 22
3972 XS Driebergen-Rijsenburg
tel. 0343-521021
e-mail h.j.v.vdbijtel@planet.nl**

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
2	Het onderzoek	2
3	Het plangebied	3
3.1	Ligging	3
3.2	Inrichting en gebruik	3
4	De plannen voor locatie De Hokhorst	5
5	De natuurwaarden van locatie De Hokhorst	6
5.1	Vaatplanten	6
5.2	Vleermuizen	6
5.2.1	Verblijven	6
5.2.2	Foerageergebieden	6
5.2.3	Vliegroutes	6
5.3	Overige zoogdieren	7
5.4	Vogels	7
5.5	Reptielen en amfibieën	8
5.6	Vissen	9
5.7	Insecten	9
6	De effecten van de plannen	10
6.1	Strikter beschermde soorten	10
6.2	Effecten van de plannen op de strikter beschermde soorten	10
7	Mitigerende maatregelen	13
8	Conclusies	14
9	Geraadpleegde literatuur	15

Bijlagen

1 Inleiding

De gemeente Renswoude is bezig met de herontwikkeling van locatie De Hokhorst. Deze herontwikkeling, waarvoor een nieuw bestemmingsplan in procedure is, omvat de verplaatsing van basisschool De Borgwal naar locatie De Hokhorst en de vestiging van een kindercentrum.

Ten behoeve van het nieuwe bestemmingsplan zijn gegevens nodig over de (mogelijke) aanwezigheid van strikter beschermde planten- en diersoorten en dient een toetsing van de plannen aan de 'groene' wet- en regelgeving, in het bijzonder aan de Flora- en Faunawet, plaats te vinden. In dit kader is in mei 2016 in opdracht van de gemeente Renswoude een quickscan Flora en Fauna uitgevoerd (van den Bijtel 2016). Uit deze quickscan kwam naar voren dat in het gebied mogelijk vaste jachtgebieden en vliegroutes van enkele soorten vleermuizen aanwezig zijn. Voorts is op basis van een habitatgeschiktheidsonderzoek geconcludeerd dat in de noord-zuid verlopende watergang aan de oostzijde van het parkeerterrein beschermde vissoorten zouden kunnen voorkomen. Op basis van deze uitkomsten heeft de gemeente Renswoude opdracht gegeven tot een nader onderzoek naar het gebruik van het gebied door vleermuizen en het voorkomen van beschermde vissoorten in de noord-zuid verlopende watergang aan de oostzijde van het parkeerterrein.

In de huidige situatie bestaat een groot deel van locatie De Hokhorst uit een parkeerterrein voor de aangrenzende sportvelden en sporthal (HV)

2 Het onderzoek

In totaal zijn zes bezoeken aan het plangebied gebracht, inclusief de bezoeken die zijn afgelegd in het kader van de quickscan. De bezoeken op 9 mei en 9 juli vonden overdag plaats. Tijdens het bezoek op 9 mei is onderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van beschermde planten, zoogdieren (exclusief vleermuizen), reptielen, amfibieën en insecten. Gedurende dit veldbezoek is tevens onderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van vogels met jaarrond beschermde nesten en zijn de bomen in het gebied afgezocht op de aanwezigheid van holten en nesten. Tijdens het bezoek op 9 juli is de watergang onderzocht op het voorkomen van beschermde vissen. Dit onderzoek is uitgevoerd door bemonstering van de watergang met een net. De watergang is op drie locaties bemonsterd en per locatie zijn er minimaal tien halen met het net gemaakt.

Figuur 1. Visbemonsteringslocaties (blauwe ovals)

Bron luchtfoto: Provincie Utrecht

Tijdens de bezoeken op 25 mei, 25 juni, 23 augustus (vroeg ochtend) en 4 oktober is onderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van en terreingebruik door vleermuizen en nachtactieve vogels. Het onderzoek naar vleermuizen is uitgevoerd met twee typen batdetectoren: de Pettersson D240x en D1000x. Beide detectoren beschikken over zowel een heterodyne functie als een time expansion-functie en de mogelijkheid voor het opnemen van geluiden. De Pettersson D1000x beschikt bovendien nog over een derde methode (frequentiedelen) om het ultrasone geluid van vleermuizen hoorbaar te maken. Met de Pettersson D1000x zijn verschillende opnamen gemaakt van de echolocatiegeluiden van vleermuizen. Deze opnamen zijn vervolgens op de computer geanalyseerd met het programma Batsound.

3 Het plangebied

3.1 Ligging

Locatie De Hokhorst ligt aan de noordzijde van de bebouwde kom van Renswoude, aan de zuidzijde van de uitbreidingslocatie Beekweide 2. Het plangebied wordt aan de noordzijde begrensd door sportvelden en grasland met een (voormalig) agrarisch gebruik, aan de oostzijde door een agrarisch gebruikt perceel dat in 2016 in gebruik was als maisakker, aan de zuidzijde door het Dickerijsterlaantje en aan de westzijde door sporthal De Hokhorst en sportvelden.

Het plangebied heeft een oppervlakte van ca. 1,5 ha.

Figuur 2. Ligging van locatie De Hokhorst in de gemeente Renswoude (rood omlijnd)

Bron luchtfoto: Provincie Utrecht

3.2 Inrichting en gebruik

Het overgrote deel van het plangebied bestaat uit een met klinkers bestraat parkeerterrein voor bezoekers van de aangrenzende sportvelden en sporthal De Hokhorst. Op en langs de randen van het parkeerterrein liggen plantsoenen die beplant zijn met sierstruiken en opgaande bomen (linden).

Aan de zuidzijde van het parkeerterrein staat een gebouwtje met een grondvlak van ca. 300 m² dat is opgetrokken uit portocabins waarin het huidige kindercentrum is gehuisvest. Rondom dit gebouwtje ligt een omheind gazon dat wordt gebruikt als speelplaats. Even ten westen van het kindercentrum ligt het verdroogde restant van een elzenbroekbosje. In de ondergroei van dit bosje, dat een oppervlak heeft van ca. 400 m², groeien planten als gele lis, gewone salomonszegel, hop, ijle zegge, wilde kamperfoelie en zwarte bes.

Het parkeerterrein wordt aan de oostzijde begrensd door een houtsingel van zwarte elzen, wilgen, jonge robinia's en gladde iepen, en enkele zomereiken met een ondergroei van onder andere fluitenkruid, gewone smeewortel, look-zonder-look en witte dovenetel. Direct ten oosten van deze houtsingel loopt een deels verlande watergang die in verbinding staat met de Fliertse Beek en die langs de zuidrand van het plangebied doorloopt naar het oosten. De oevervegetatie van deze watergang is redelijk goed ontwikkeld en bestaat onder andere uit gele lis, geoorde wilg, grote egelskop, grote lisdodde, harig wilgenroosje, moerasspirea, oeverzegge, riet, scherpe zegge en waterzuring. De watervegetatie bestaat naast verschillende kroossoorten onder andere uit gewoon sterrenkroos, grof hoornblad, smalle waterpest, tenger fonteinkruid, veenwortel en waterviolier. In het water drijft veel flap en op sommige plekken aan de oevers treden kwelverschijnselen (bacterievliezen) op.

Beeld van de watergang ten oosten van het parkeerterrein met rechts daarvan de houtsingel van voornamelijk zwarte elzen en links het recent bewerkte agrarische perceel (HV)

Het meest oostelijke deel van het plangebied bestaat uit een agrarisch gebruikt perceel, dat in 2016 in gebruik was als maisakker.

Het plangebied wordt aan de zuidzijde over de gehele lengte begrensd door een eikensingel langs een zwakstromende waterloop. Onder de eiken groeit een grazige vegetatie van onder andere fluitenkruid, gestreepte witbol, kropaar en ridderzuring. Langs de oevers van de waterloop is een spaarzame begroeiing bestaande uit polletjes brede stekelvaren, ijle zegge en mannetjesvaren aanwezig.

Op locatie De Hokhorst zal een nieuw schoolgebouw worden gebouwd waar basisschool De Borgwal zal worden gehuisvest. Deze school is nu gehuisvest aan de Lijsterbeslaan in Renswoude. Het nieuwe schoolgebouw krijgt een omvang van ca. 1300 m². Daarnaast zal op locatie De Hokhorst een kindercentrum worden gebouwd, waar tenminste 32 kinderen kunnen worden opgevangen. Het centrum krijgt een omvang van naar schatting 1000 m².

5

5 De natuurwaarden van locatie De Hokhorst

5.1 Vaatplanten

In het plangebied komen ten minste 167 soorten vaatplanten voor (bijlage 1). Onder de aangetroffen plantensoorten bevinden zich geen strikter beschermde soorten. Wel groeien in het plangebied enkele exemplaren van de licht beschermde brede wespenorchis.

5.2 Vleermuizen

Tijdens het veldonderzoek zijn in het gebied zes soorten vleermuizen waargenomen: ruige dwergvleermuis, gewone dwergvleermuis, watervleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger en gewone grootoorvleermuis. Alle vleermuizen in Nederland zijn strikt beschermd en opgenomen in Tabel 3 van de Flora- en Faunawet en tevens in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn.

5.2.1 Verblijven

In het gebied zijn geen objecten (gebouwen, bomen met holten) aanwezig die als verblijfplaats (zomerverblijf, kraamverblijf, paarverblijf of winterverblijf) voor vleermuizen dienst kunnen doen. Er zijn dan ook geen verblijfplaatsen vastgesteld.

5.2.2 Foerageergebieden

Voor de ruige en de gewone dwergvleermuis vormen de watergang langs de oostzijde van het parkeerterrein en de zuidzijde van de akker en met name de hoek in de watergang een vast jachtgebied. Tijdens alle bezoeken zijn op deze locatie gedurende langere tijd jagende individuen van deze soorten waargenomen. Bij de ruige dwergvleermuis ging het hierbij om maximaal twee exemplaren (25 juni en 4 oktober); bij de gewone dwergvleermuis ging het om maximaal 7 tot 10 exemplaren (25 mei en 25 juni). Behalve de watergang vormt ook het Dickerijsterlaantje met zijn beplanting van eiken een vast jachtgebied voor de gewone dwergvleermuis. Ook hier zijn de meeste exemplaren waargenomen gedurende de kraamperiode (mei-juli).

Ook voor de watervleermuis vormt de watergang ten zuiden en ten westen van de maisakker een vast jachtgebied. Tijdens alle bezoeken, met uitzondering van het laatste bezoek (4 oktober), zijn jagende watervleermuizen boven de watergang waargenomen.

Tijdens het veldbezoek op 25 mei werd in de hoek van de watergang verschillende keren een jagende gewone grootoorvleermuis waargenomen. Op basis van deze waarnemingen is verondersteld dat de watergang met aangrenzende houtsingel ook voor deze soort een vast jachtgebied zou kunnen vormen. Deze veronderstelling is onjuist gebleken, aangezien de soort nadien niet meer is waargenomen.

Van de laatvlieger en de rosse vleermuis zijn tijdens de veldbezoeken verspreid over het gebied af en toe jagende of langsvliegende individuen vastgesteld. Van deze soorten komen in het plangebied geen vaste jachtgebieden voor.

5.2.3 Vliegroutes

Het noord-zuid verlopende deel van de watergang (en de elzensingel) wordt door gewone dwergvleermuizen gebruikt als vliegroute. Tijdens de bezoeken in mei en juni zijn diverse exemplaren van deze soort (maximaal 9, op 25 juni) waargenomen die over de watergang in de beschutting van de elzensingel naar het noorden vlogen. Op beide dagen kwamen de dieren uit de woonwijk ten zuiden van het plangebied en vlogen ze al jagend naar het noorden.

Voor de watervleermuis heeft de watergang, zowel het noord-zuid verlopende deel als het oost-west verlopende deel, de functie van foerageerroute. Tijdens het bezoek in mei is vastgesteld dat in ieder geval enkele dieren bij het uiteinde van de watergang verder vliegen in noordelijke richting, mogelijk naar de Lunterse Beek. Tijdens het veldbezoek in juni is bij twee exemplaren vastgesteld dat ze bij het noordelijke uiteinde van de watergang omkeerden en al jagend over de watergang langs dezelfde route terugvlogen. Op basis van deze waarneming moet de watergang vermoedelijk niet worden opgevat als een vliegroute maar als een vast foerageergebied (foerageerroute).

5.3 Overige zoogdieren

In het plangebied zijn geen strikter beschermde zoogdieren aangetroffen. Op grond van de aard en het gebruik van het terrein is het ook niet aannemelijk dat in het gebied strikter beschermde zoogdieren voorkomen.

5.4 Vogels

In het plangebied komen ten minste 28 soorten broedvogels voor (tabel 1). Alle vogels zijn gedurende de broedtijd strikt beschermd. Van de aangetroffen soorten is grauwe vliegenvanger als gevoelig opgenomen op de Rode Lijst.

De grauwe vliegenvanger is een van de 28 soorten broedvogels die in het plangebied is vastgesteld (HB)

In het plangebied is één soort aangetroffen met jaarrond beschermde nesten: de ransuil. Tijdens het bezoek op 25 mei werd een jagend exemplaar gezien. In het gebied is slechts één groter nest gevonden dat door ransuilen als nest kan worden gebruikt. Dit nest, in een zomereik aan de noordzijde van de elzensingel, is evenwel bezet door eksters. Vanwege het ontbreken van geschikte nesten – ransuilen bouwen zelf geen nest maar gebruiken nesten van andere vogels – is het niet aannemelijk dat deze soort in het plangebied nestelt.

Voor andere soorten met jaarrond beschermde nesten, zoals roofvogels, is het gebied door inrichting en gebruik ongeschikt als broedhabitat. Voor soorten die in woonhuizen en andere gebouwen nestelen, zoals gierzwaluw en huismus, komen in het plangebied geen geschikte nestlocaties voor. Gierzwaluw en huismus foerageren wel in het plangebied. Gelet op het betrekkelijk intensieve gebruik van het gebied (verstoring) is het niet aannemelijk dat het bebouwen van het plangebied ertoe zal leiden dat de functionaliteit van de nabijgelegen broedplaatsen zal worden aangetast.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Rode Lijst	Oranje Lijst	Locatie
Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>			eikensingel
Bosrietzanger	<i>Acrocephalus palustris</i>			elzensingel
Bosuil	<i>Strix aluco</i>			elzensingel
Ekster	<i>Pica pica</i>			elzensingel
Fitis	<i>Phylloscopus trochilus</i>			elzensingel
Gaai	<i>Garrulus glandarius</i>			eikensingel
Grasmus	<i>Sylvia communis</i>			elzensingel
Grauwe vliegenvanger	<i>Muscicapa striata</i>	GE		eikensingel
Groenling	<i>Chloris chloris</i>			eikensingel
Heggenmus	<i>Prunella modularis</i>			gehele gebied
Houtduif	<i>Columba palumbus</i>			gehele gebied
Kievit	<i>Vanellus vanellus</i>			agrarisch grasland
Kleine karekiet	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>			watergang
Koolmees	<i>Parus major</i>			eikensingel
Meerkoet	<i>Fulica atra</i>			watergang
Merel	<i>Turdus merula</i>			gehele gebied
Pimpelmees	<i>Parus caeruleus</i>			eikensingel
Putter	<i>Carduelis carduelis</i>			elzensingel
Roodborst	<i>Erithacus rubecula</i>			broekbosje en elzensingel
Tijftjaf	<i>Phylloscopus collybita</i>			gehele gebied
Tuinfluiter	<i>Sylvia borin</i>			elzensingel
Vink	<i>Fringilla coelebs</i>			gehele gebied
Waterhoen	<i>Gallinula chloropus</i>			watergang
Wilde eend	<i>Anas platyrhynchos</i>			watergang
Winterkoning	<i>Troglodytes troglodytes</i>			broekbosje en elzensingel
Witte kwikstaart	<i>Motacilla alba</i>			gehele gebied
Zanglijster	<i>Turdus philomelos</i>			gehele gebied
Zwartkop	<i>Sylvia atricapilla</i>			broekbosje en elzensingel

Tabel 1. Vastgestelde broedvogelsoorten

De soort waarbij in de kolom Rode Lijst de afkorting GE (gevoelig) staat, is opgenomen in deze lijst. De aanduiding verwijst naar de mate van bedreiging.

In de kolom Locatie is aangegeven in welk element in het plangebied de soort is aangetroffen.

5.5 Reptielen en amfibieën

In het plangebied zijn geen strikter beschermde reptielen en amfibieën aangetroffen.

Reptielen komen in het gebied naar alle waarschijnlijkheid in het geheel niet voor. De enige soort die op grond van het habitat in het plangebied aanwezig zou kunnen zijn, is de ringslang. Echter, gelet op de verspreiding van de soort in de omgeving, de geïsoleerde ligging van het terrein en de geringe oppervlakte potentieel geschikt habitat is het niet aannemelijk dat in het gebied ringslangen aanwezig zijn.

In het gebied komen vier soorten amfibieën voor: kleine watersalamander, gewone pad, bruine kikker en bastaardkikker. Deze soorten zijn licht beschermd. Het is niet aannemelijk dat in het plangebied strikter beschermde soorten (Alpenwatersalamander, kamsalamander, poelkikker en heikikker) aanwezig zijn. Deze beoordeling is gebaseerd op de verspreiding van de verschillende soorten in de omgeving, de geïsoleerde ligging van het plangebied, de matige kwaliteit van de habitat en de geringe oppervlakte potentieel geschikt habitat.

5.6 Vissen

In de watergang zijn slechts twee soorten vissen gevangen: snoek en zeelt. In augustus is in het oostelijke deel van de oost-west verlopende watergang nog een kleine school jonge voorns gezien.

Te oordelen naar het uiterlijk van een groot deel van de watergang is deze recent verbreed of verdiept en bevindt die zich in een pionierfase. Vermoedelijk is dat de oorzaak van het geringe aantal vissen dat in de watergang aanwezig is.

5.7 Insecten

In het plangebied zijn geen biotopen aanwezig die geschikt zijn als habitat voor strikter beschermde insecten. In het gebied zijn alleen verschillende algemene soorten insecten aangetroffen (tabel 2).

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam
Dagvlinders	
Atalanta	Vanessa atalanta
Bont zandoogje	Pararge aegeria
Boomblauwtje	Celastrina argiolus
Bruin zandoogje	Maniola jurtina
Citroenvlinder	Gonepteryx rhamni
Dagpauwoog	Inachis io
Eikenpage	Neozephyrus quercus
Groot koolwitje	Pieris brassicae
Klein geaderd witje	Pieris napi
Klein koolwitje	Pieris rapae
Kleine vos	Aglais urticae
Kleine vuurvlinder	Lycaena phlaeas
Koevinkje	Aphantopus hyperantus
Landkaartje	Araschnia levana
Zwartsprietdikkopje	Thymelicus lineola
Waterjuffers en libellen	
Azuurwaterjuffer	Coenagrion puella
Blauwe glazenmaker	Aeshna cyanea
Bloedrode heidelibel	Sympetrum sanguineum
Bruinrode heidelibel	Sympetrum striolatum
Gewone oeverlibel	Orthetrum cancellatum
Gewone pantserjuffer	Lestes sponsa
Houtpantserjuffer	Lestes viridis
Lantaarntje	Ischnura elegans
Paardenbijter	Aeshna mixta
Steenrode heidelibel	Sympetrum vulgatum
Variabele waterjuffer	Coenagrion pulchellum
Vuurjuffer	Pyrrhosoma nymphula
Watersnuffel	Enallagma cyathigerum
Sprinkhanen	
Bruine sprinkhaan	Chorthippus brunneus
Gewoon doorntje	Tetrix undulata
Gewoon spitskopje	Conocephalus dorsalis
Grote groene sabelsprinkhaan	Tettigonia viridissima
Kustsprinkhaan	Chorthippus albomarginatus
Ratelaar	Chorthippus biguttulus
Struiksprinkhaan	Leptophyes punctatissima
Zeggedoorntje	Tetrix subulata

Tabel 2. Vastgestelde dagvlinders, waterjuffers en libellen en sprinkhanen

6 De effecten van de plannen

6.1 Strikter beschermde soorten

In tabel 3 is een overzicht gegeven van de strikter beschermde soorten die in het onderzoeksgebied zijn vastgesteld. In de tabel is aangegeven krachtens welke wet of richtlijn de soorten bescherming genieten en in welke tabel van de 'AMvB art. 75' ze zijn opgenomen. Behalve de in de tabel opgenomen soorten zijn ook alle broedvogels (zie tabel 1) gedurende de broedtijd strikt beschermd.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Vogelrichtlijn	Habitatrichtlijn Bijlage 2	Habitatrichtlijn Bijlage 4	Flora- & Faunawet	AMvB Tabel 2	AMvB Tabel 3
Zoogdieren							
Watervleermuis	<i>Myotis daubentonii</i>						
Ruige dwergvleermuis	<i>Pipistrellus nathusii</i>						
Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>						
Rosse vleermuis	<i>Nyctalus noctula</i>						
Laatvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>						
Grootvleermuis	<i>Plecotus auritus</i>						

Tabel 3. Strikter beschermde soorten

Met een blauw vlakje is aangegeven of een soort beschermd is krachtens de Flora- en Faunawet, de Vogelrichtlijn of de Habitatrichtlijn. Met een groen vlakje in welke tabel van de toelichtende brochure op de AMvB art. 75 (LNV 2005) de soort is opgenomen.

Alle vleermuizen zijn opgenomen in Tabel 3 van de 'AMvB art. 75' (toelichtende brochure; LNV 2005). De vleermuizen zijn bovendien opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. De bescherming van deze soorten heeft een Europees rechtelijke grondslag en hiervoor geldt dan ook het strengste beschermingsregime.

Behalve de vleermuizen zijn ook alle broedvogels (tabel 1) gedurende de broedtijd strikt beschermd krachtens de Flora- en Faunawet. Ze zijn opgenomen in de Vogelrichtlijn en diensgevolge heeft ook de bescherming van deze soorten een Europees rechtelijke grondslag.

6.2 Effecten van de plannen op de strikter beschermde soorten

In het onderstaande wordt een nadere toelichting gegeven op de mogelijke effecten van de plannen voor de strikter beschermde soorten en de consequenties hiervan in het licht van de Flora- en Faunawet.

De watervleermuis komt in de regio lokaal voor en is vrij schaars. Van de soort zijn tijdens het onderzoek in het plangebied geen zomerverblijven, paarverblijven, zwermplaatsen of vliegroutes vastgesteld. Wel vormt de watergang voor de watervleermuis een vast foerageergebied (foerageerroute).

Voor de watervleermuis kunnen de plannen de volgende effecten hebben:

- Realisatiefase:*
- vernietigen van een deel van een vast foerageergebied, en
 - aanleg van een gelijk oppervlak nieuw foerageergebied, dat ten opzichte van het bestaande foerageergebied ca. tien meter naar het oosten wordt opgeschoven.
- Na realisatie:*
- permanent verdwijnen van een deel van het bestaand foerageergebied door bebouwing, en
 - permanente aanwezigheid van nieuw foerageergebied (watergang in de beschutting van een houtsingel).

Met het verdwijnen van een deel van een bestaand vast foerageergebied (de betreffende watergang loopt buiten het plangebied door naar het oosten; dit deel zal behouden blijven), wordt een vaste rust- en verblijfplaats (deels) vernield. Dit effect wordt teniet gedaan door de realisatie van nieuw foerageergebied (watergang in de beschutting van een houtsingel) dat ten opzichte van het bestaande foerageergebied ca. tien meter naar het oosten wordt opgeschoven.

De ruige dwergvleermuis is in de regio plaatselijk vrij algemeen. Van de soort zijn tijdens het onderzoek in het plangebied geen zomerverblijven, paarverblijven, zwermplaatsen of vliegroutes vastgesteld. Wel vormt de watergang, met name de hoek in de watergang, voor de ruige dwergvleermuis een vast foerageergebied.

Voor de ruige dwergvleermuis kunnen de plannen de volgende effecten hebben:

- Realisatiefase:*
- vernietigen van een deel van een vast foerageergebied, en
 - aanleg van een gelijk oppervlak nieuw foerageergebied, dat ten opzichte van het bestaande foerageergebied ca. tien meter naar het oosten wordt opgeschoven.
- Na realisatie:*
- permanent verdwijnen van een deel van het bestaand foerageergebied door bebouwing, en
 - permanente aanwezigheid van nieuw foerageergebied (watergang in de beschutting van een houtsingel).

Met het verdwijnen van een deel van een bestaand vast foerageergebied (de betreffende watergang loopt buiten het plangebied door naar het oosten; dit deel zal behouden blijven), wordt een vaste rust- en verblijfplaats (deels) vernield. Dit effect wordt teniet gedaan door de realisatie van nieuw foerageergebied (watergang in de beschutting van een houtsingel) dat ten opzichte van het bestaande foerageergebied ca. tien meter naar het oosten wordt opgeschoven.

De gewone dwergvleermuis is in de regio algemeen. Van de soort zijn tijdens het onderzoek in het plangebied geen zomerverblijven, paarverblijven, zwermplaatsen of vliegroutes vastgesteld. Wel vormt de watergang, met name de hoek in de watergang, voor de gewone dwergvleermuis een vast foerageergebied. Bovendien vormt het noord-zuid verlopende deel van de watergang tezamen met de aangrenzende houtsingel een vaste vliegroute voor gewone dwergvleermuizen die afkomstig zijn uit de woonwijk ten zuiden van het plangebied. Deze vliegroute wordt vooral in de kraamperiode gebruikt.

Voor de gewone dwergvleermuis kunnen de plannen de volgende effecten hebben:

- Realisatiefase:*
- vernietigen van een deel van een vast foerageergebied, en
 - aanleg van een gelijk oppervlak nieuw foerageergebied, dat ten opzichte van het bestaande foerageergebied ca. tien meter naar het oosten wordt opgeschoven.
- Na realisatie:*
- permanent verdwijnen van een deel van het bestaand foerageergebied door bebouwing, en
 - permanente aanwezigheid van nieuw foerageergebied (watergang in de beschutting van een houtsingel).

Met het verdwijnen van een deel van een bestaand vast foerageergebied (de betreffende watergang loopt buiten het plangebied door naar het oosten; dit deel zal behouden blijven), wordt een vaste rust- en verblijfplaats (deels) vernield. Dit effect wordt teniet gedaan door de realisatie van nieuw foerageergebied (watergang in de beschutting van een houtsingel) dat ten opzichte van het bestaande foerageergebied ca. tien meter naar het oosten wordt opgeschoven.

Voor de rosse vleermuis, de laatvlieger en gewone grootoorvleermuis zullen de plannen niet leiden tot het vernielen of verstoren van vaste rust en verblijfplaatsen (vaste foerageergebieden, vliegroutes).

In het plangebied komen ten minste 28 soorten broedvogels voor, vooral in de opgaande beplantingen.

Voor broedvogels kan realisatie van de plannen de volgende effecten hebben:

- Realisatiefase:*
- het vernielen en verstoren van nesten door werkzaamheden;
 - vernietigen van bestaand broedbiotoop, en
 - aanleg van nieuw broedbiotoop (nieuwe houtsingel en watergang).
- Na realisatie:*
- permanent verdwijnen van een deel van het bestaande leefgebied van broedvogels door bebouwing;
 - permanent verdwijnen van het bestaande broedbiotoop van vogels door bebouwing, en
 - permanente aanwezigheid van nieuw broedbiotoop (watergang en houtsingel).

Het vernielen van nesten en eieren en het doden en verwonden van individuen kan worden voorkomen door het dempen en verleggen van de watergang, het kappen van bomen en het rooien van struiken uit te voeren buiten het broedseizoen van vogels, bij voorkeur in de nazomer, herfst en/of de winter (december, januari en eerste helft van februari).

In zijn algemeenheid wordt voor het broedseizoen de periode 1 maart tot en met 15 juli aangehouden. Sommige soorten kunnen ook vóór 1 maart of na 15 juli (tot in september) nestelen. Het is derhalve raadzaam om voorafgaand aan de werkzaamheden de watergang en bomen en struiken te (laten) controleren op de eventuele aanwezigheid van in gebruik zijnde vogelnesten. Worden deze aangetroffen, dan dienen de werkzaamheden te worden uitgesteld tot de vogels de nesten uit eigener beweging hebben verlaten.

7 Mitigerende maatregelen

Met de realisatie van de plannen voor locatie De Hokhorst zal de bestaande watergang aan de oostzijde van het huidige parkeerterrein en de aangrenzende houtsingel verdwijnen. Hier zullen tevens vaste foerageergebieden en/of vliegroutes van watervleermuis, ruige dwergvleermuis en gewone dwergvleermuis verloren gaan.

Deze nadelige effecten kunnen worden gemitigeerd door langs de oostgrens van het plangebied een nieuwe watergang met een houtsingel aan te leggen die dezelfde afmetingen hebben als de bestaande watergang en houtsingel.

Om te kunnen voldoen aan de zorgplicht die in de Flora- en Faunawet is opgenomen, dient bij het dempen van de watergang de volgende werkwijze te worden toegepast:

- Het te dempen deel wordt met een dam afgescheiden van de rest van de watergang.
- Vervolgens wordt het te dempen deel met behulp van elektrische visapparatuur zo goed mogelijk leeggevisd.
- Hierna wordt geleidelijk het water uit het te dempen deel van de watergang weggepompt. Tijdens het leegpompen worden door een ter zake kundig persoon de vissen die niet zijn weggevangen, verzameld en overgezet naar het deel van de watergang dat behouden is gebleven.
- Met de grond die vrijkomt bij het uitgraven van de nieuwe watergang wordt de bestaande watergang gedempt.

Om te voorkomen dat de verbodsbepalingen van de Flora- en Faunawet ten aanzien van broedvogels worden overtreden, dienen het dempen en verleggen van de watergang, het kappen van bomen en het rooien van struiken te worden uitgevoerd buiten het broedseizoen van vogels.

In zijn algemeenheid wordt voor het broedseizoen de periode 1 maart tot en met 15 juli aangehouden. Sommige soorten kunnen ook vóór 1 maart of na 15 juli (tot in september) nestelen. Het is derhalve raadzaam om voorafgaand aan de werkzaamheden de watergang, bomen en struiken te (laten) controleren op de eventuele aanwezigheid van in gebruik zijnde vogelnesten. Worden deze aangetroffen, dan dienen de werkzaamheden te worden uitgesteld tot de vogels de nesten uit eigener beweging hebben verlaten.

8 Conclusies

Aanwezige strikter beschermde soorten

- ❑ In het plangebied zijn geen strikter beschermde vaatplanten aangetroffen.
- ❑ In het plangebied zijn zes soorten vleermuizen vastgesteld: ruige dwergvleermuis, gewone dwergvleermuis, watervleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger en gewone grootoorvleermuis.
- ❑ Van drie soorten (watervleermuis, ruige dwergvleermuis en gewone dwergvleermuis) komen in het plangebied vaste jachtgebieden voor.
- ❑ Van één soort (gewone dwergvleermuis) is een vliegroute vastgesteld.
- ❑ Het is niet aannemelijk dat in het plangebied winter-, zomer- en/of kraamverblijven van vleermuizen aanwezig zijn, omdat er in het gebied geen geschikte gebouwen staan en er geen bomen met holten zijn aangetroffen. Wel kunnen van één of meer soorten paarverblijven aanwezig zijn.
- ❑ In het plangebied broeden ten minste 28 algemene vogelsoorten, die gedurende de broedtijd beschermd zijn.
- ❑ In het plangebied is een jagend exemplaar van de ransuil waargenomen. Het is niet aannemelijk dat deze soort, waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn, in het plangebied broedt, aangezien er geen geschikte nesten voorkomen die niet al door andere vogelsoorten worden gebruikt.
- ❑ Het is niet aannemelijk dat in het gebied nog andere vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten voorkomen omdat óf het habitat ongeschikt is (onder andere voor roofvogels) óf geschikte nestgelegenheid ontbreekt (gierzwaluw, huismus).
- ❑ In het plangebied zijn geen strikter beschermde reptielen en amfibieën aangetroffen.
- ❑ In het plangebied zijn geen strikter beschermde vissen aangetroffen.
- ❑ In het plangebied is geen geschikt habitat aanwezig voor strikter beschermde insectensoorten. Deze zijn in het gebied dan ook niet aangetroffen.

Effecten voor strikter beschermde soorten

- ❑ Voor drie strikt beschermde soorten (watervleermuis, ruige dwergvleermuis en gewone dwergvleermuis) zullen door realisatie van de plannen vaste foerageergebieden en/of vliegroutes verloren gaan.
- ❑ Het verdwijnen van vaste foerageergebieden en/of vliegroutes wordt teniet gedaan door de aanleg van een nieuwe houtsingel en watergang.
- ❑ Voor broedvogels kan realisatie van de plannen leiden tot het vernielen en verstoren van nesten en tot het verdwijnen van broedbiotoop.
- ❑ Het vernielen en verstoren van nesten kan worden voorkomen door werkzaamheden die sterk ingrijpen op het terrein, zoals het dempen en verplaatsen van de watergang, het kappen van bomen en het rooien van struiken, uit te voeren buiten het broedseizoen.
- ❑ Het verdwijnen van broedbiotoop wordt grotendeels teniet gedaan door de aanleg van een nieuwe houtsingel en watergang.
- ❑ Bij het dempen van de watergang dient de zorgplicht die is opgenomen in de Flora- en Faunawet, in acht te worden genomen.

9 Geraadpleegde literatuur

- Bijtel, H.J.V. van den 2016. Quickscan Flora en Fauna. Herontwikkeling locatie De Hokhorst, Renswoude. Rapport, Renswoude.
- Dienst Regelingen van het ministerie van LNV 2009. Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen. Brief, Den Haag.
- Dienst Regelingen van het ministerie van El&I 2011. Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Den Haag.
- Gegevensautoriteit Natuur, Netwerk Groene Bureaus & Zoogdiervereniging 2013. Het protocol voor vleermuisinventarisaties (www.natuurnet.nl).
- Ministerie van LNV 2000. Bescherming van planten en dieren. *Over de Flora- en Faunawet*. Brochure nr. 03. Ministerie van LNV, 's Gravenhage.
- Ministerie van LNV 2002a. Ter bescherming van onvervangbare flora en fauna. Algemene toelichting op de Flora- en Faunawet. Ministerie van LNV, 's Gravenhage.
- Ministerie van LNV 2002b. Soortbescherming bij ruimtelijke ingrepen en dergelijke. Over de Flora- en Faunawet in Nederland. Ministerie van LNV, 's Gravenhage.
- Ministerie van LNV 2005. Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde planten en dieren. De Flora- en Faunawet in de praktijk; informatie over vrijstellingen, ontheffingen en gedragscodes. Ministerie van LNV, 's Gravenhage.
- Provincie Utrecht 2013a. Structuurvisie Provincie Utrecht 2013-2028. Rapport, Utrecht.
- Provincie Utrecht 2013b. Provinciale Ruimtelijke Verordening, Provincie Utrecht 2013. Ex artikel 4.1 eerste lid, Wro. Rapport, Utrecht.
- Provincie Utrecht 2014. Partiële Herziening van de Structuurvisie Provincie Utrecht 2013-2028 & Verordening 2013. Rapport, Utrecht.

Geraadpleegde websites:

www.provincie-utrecht.nl

www.ruimtelijkeplannen.nl

Bijlage 1. Vastgestelde plantensoorten	
Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam
Akkerkool	Lapsana communis
Akkermelkdistel	Souchus arvensis
Akkerviooltje	Viola arvensis
Akkerwinde	Convolvulus arvensis
Bergbasterdwederik	Epilobium montanum
Beuk	Fagus sylvatica
Bijvoet	Artemisia vulgaris
Bitterzoet	Solanum dulcamara
Bleke klapproos	Papaver dubium
Boerenwormkruid	Tanacetum vulgare
Brede stekelvaren	Dryopteris dilatata
Brede wespenorchis	Epipactis helleborine
Bultkroos	Lemna gibba
Canadese fijnstraal	Conyza canadensis
Dagkoekoeksbloem	Silene dioica
Drienerfmuur	Moehringia trinervia
Echte valeriaan	Valeriana officinalis
Eenstijlige meidoorn	Crataegus monogyna
Engels raaigras	Lolium perenne
Fioringras	Agrostis stolonifera
Fluitenkruid	Anthriscus sylvestris
Framboos	Rubus idaeus
Geel nagelkruid	Geum urbanum
Gekroesde melkdistel	Sonchus asper
Gele lis	Iris pseudacorus
Geoorde wilg	Salix aurita
Gestreepte witbol	Holcus lanatus
Gewone berenklaauw	Heracleum sphondylium
Gewone braam	Rubus fruticosus
Gewone brunel	Prunella vulgaris
Gewone engelwortel	Angelica sylvestris
Gewone ereprijs	Veronica chamaedrys
Gewone hennepnetel	Galeopsis tetrahit
Gewone hoornbloem	Cerastium f. vulgare
Gewone melkdistel	Sonchus oleraceus
Gewone paardenbloem	Taraxacum officinale
Gewone raket	Sisymbrium officinale
Gewone salomonszegel	Polygonatum multiflorum
Gewone smeewortel	Symphytum officinale
Gewone steenraket	Erysimum cheiranthoides
Gewone vlier	Sambucus nigra
Gewoon biggenkruid	Hypochaeris radicata
Gewoon herderstasje	Capsella bursa-pastoris
Gewoon reukgras	Anthoxanthum odoratum
Gewoon speenkruid	Ranunculus ficaria bulbilifer
Gewoon sterrenkroos	Callitriche platycarpa
Gewoon struisgras	Agrostis capillaris
Gewoon varkensgras	Polygonum aviculare
Gladde iep	Ulmus minor
Glanshaver	Arrhenatherum elatius
Grasmuur	Stellaria graminea
Grauwe wilg	Salix cinerea cinerea
Greppelrus	Juncus bufonius
Groene naaldaar	Setaria viridis
Grof hoornblad	Ceratophyllum demersum
Grote brandnetel	Urtica dioica
Grote egelskop	Sparganium e. erectum
Grote kattenstaart	Lythrum salicaria

Bijlage 1. Vastgestelde plantensoorten

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam
Grote lisdodde	<i>Typha latifolia</i>
Grote vossenstaart	<i>Alopecurus pratensis</i>
Grote wederik	<i>Lysimachia vulgaris</i>
Grote weegbree	<i>Plantago major major</i>
Haagbeuk	<i>Carpinus betulus</i>
Haagwinde	<i>Calystegia sepium</i>
Hanenpoot	<i>Echinochloa crus-galli</i>
Harig wilgenroosje	<i>Epilobium hirsutum</i>
Hazelaar	<i>Corylus avellana</i>
Heermoes	<i>Equisetum arvense</i>
Hoge cyperzegge	<i>Carex pseudocyperus</i>
Hondsdrif	<i>Glechoma hederacea</i>
Hop	<i>Humulus lupulus</i>
Hulst	<i>Ilex aquifolium</i>
IJle zegge	<i>Carex remota</i>
Italiaans raaigras	<i>Lolium multiflorum</i>
Kale jonker	<i>Cirsium palustre</i>
Kantige basterdwederik	<i>Epilobium tetragonum</i>
Kleefkruid	<i>Galium aparine</i>
Klein kroos	<i>Lemna minor</i>
Klein kruiskruid	<i>Senecio vulgaris</i>
Klein streepzaad	<i>Crepis capillaris</i>
Kleine klaver	<i>Trifolium dubium</i>
Kleine ooievaarsbek	<i>Geranium pusillum</i>
Kleine veldkers	<i>Cardamine hirsuta</i>
Klimop	<i>Hedera helix</i>
Klimopereprijs	<i>Veronica hederifolia</i>
Kluwenhoornbloem	<i>Cerastium glomeratum</i>
Knopig helmkruid	<i>Scrophularia nodosa</i>
Koninginnenkruid	<i>Eupatorium cannabinum</i>
Kropaar	<i>Dactylis glomerata</i>
Kruipende boterbloem	<i>Ranunculus repens</i>
Kruipertje	<i>Hordeum murinum</i>
Krulzuring	<i>Rumex crispus</i>
Kweek	<i>Elytrigia repens</i>
Liesgras	<i>Glyceria maxima</i>
Liggende vetmuur	<i>Sagina procumbens</i>
Linde	<i>Tilia spec.</i>
Look-zonder-look	<i>Alliaria petiolata</i>
Madeliefje	<i>Bellis perennis</i>
Mannetjesvaren	<i>Dryopteris filix-mas</i>
Melganzenvoet	<i>Chenopodium album</i>
Moerasrolklaver	<i>Lotus pedunculatus</i>
Moerasspirea	<i>Filipendula ulmaria</i>
Oeverzegge	<i>Carex riparia</i>
Paarse dovenetel	<i>Lamium purpureum</i>
Penningkruid	<i>Lysimachia nummularia</i>
Perzikkruid	<i>Persicaria maculosa</i>
Pijlkruid	<i>Sagittaria sagittifolia</i>
Pinksterbloem	<i>Cardamine pratensis</i>
Pitrus	<i>Juncus effusus</i>
Plat beemdgras	<i>Poa compressa</i>
Plataan	<i>Platanus hispanica</i>
Puntkroos	<i>Lemna trisulca</i>
Raapzaad	<i>Brassica rapa</i>
Reukeloze kamille	<i>Tripleurospermum maritimum</i>
Ridderzuring	<i>Rumex obtusifolius</i>
Riet	<i>Phragmites australis</i>

Bijlage 1. Vastgestelde plantensoorten	
Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam
Rietgras	Phalaris arundinacea
Robertskruid	Geranium robertianum
Robinia	Robinia pseudoacacia
Rode klaver	Trifolium pratense
Rood zwenkgras	Festuca rubra
Ruige zegge	Carex hirta
Ruw beemdgras	Poa trivialis
Scherpe boterbloem	Ranunculus acris
Scherpe zegge	Carex acuta
Schietwilg	Salix alba
Schijfkamille	Matricaria discoidea
Sint-Janskruid	Hypericum perforatum
Smalle waterpest	Elodea nuttallii
Smalle weegbree	Plantago lanceolata
Spaanse aak	Acer campestre
Speerdistel	Cirsium vulgare
Stinkende gouwe	Chelidonium majus
Straatgras	Poa annua
Straatliefdegras	Eragrostis pilosa
Tenger fonteinkruid	Potamogeton pusillus
Tijmereprijs	Veronica serpyllifolia
Veenwortel	Persicaria amphibia
Veerdelig tandzaad	Bidens tripartita
Veldbeemdgras	Poa pratensis
Veldereprijs	Veronica arvensis
Vlasbekje	Linaria vulgaris
Vogelkers	Prunus padus
Vogelmuur	Stellaria media
Vogelwikke	Vicia cracca
Vroegeling	Erophila verna
Watermunt	Mentha aquatica
Waterpeper	Persicaria hydropiper
Waterviolier	Hottonia palustris
Waterzuring	Rumex hydrolapathum
Wilde kamperfoelie	Lonicera periclymenum
Wilde lijsterbes	Sorbus aucuparia
Witte dovenetel	Lamium album
Witte els	Alnus incana
Witte honingklaver	Melilotus albus
Witte klaver	Trifolium repens
Witte waterlelie	Nymphaea alba
Wolfspoot	Lycopus europaeus
Zachte dravik	Bromus hordeaceus
Zachte ooievaarsbek	Geranium molle
Zandraket	Arabidopsis thaliana
Zevenblad	Aegopodium podagraria
Zilver schoon	Potentilla anserina
Zomereik	Quercus robur
Zwarte bes	Ribes nigrum
Zwarte els	Alnus glutinosa
Zwarte nachtschade	Solanum nigrum nigrum

Bijlage 2 Vaste rust- en verblijfplaatsen vleermuizen

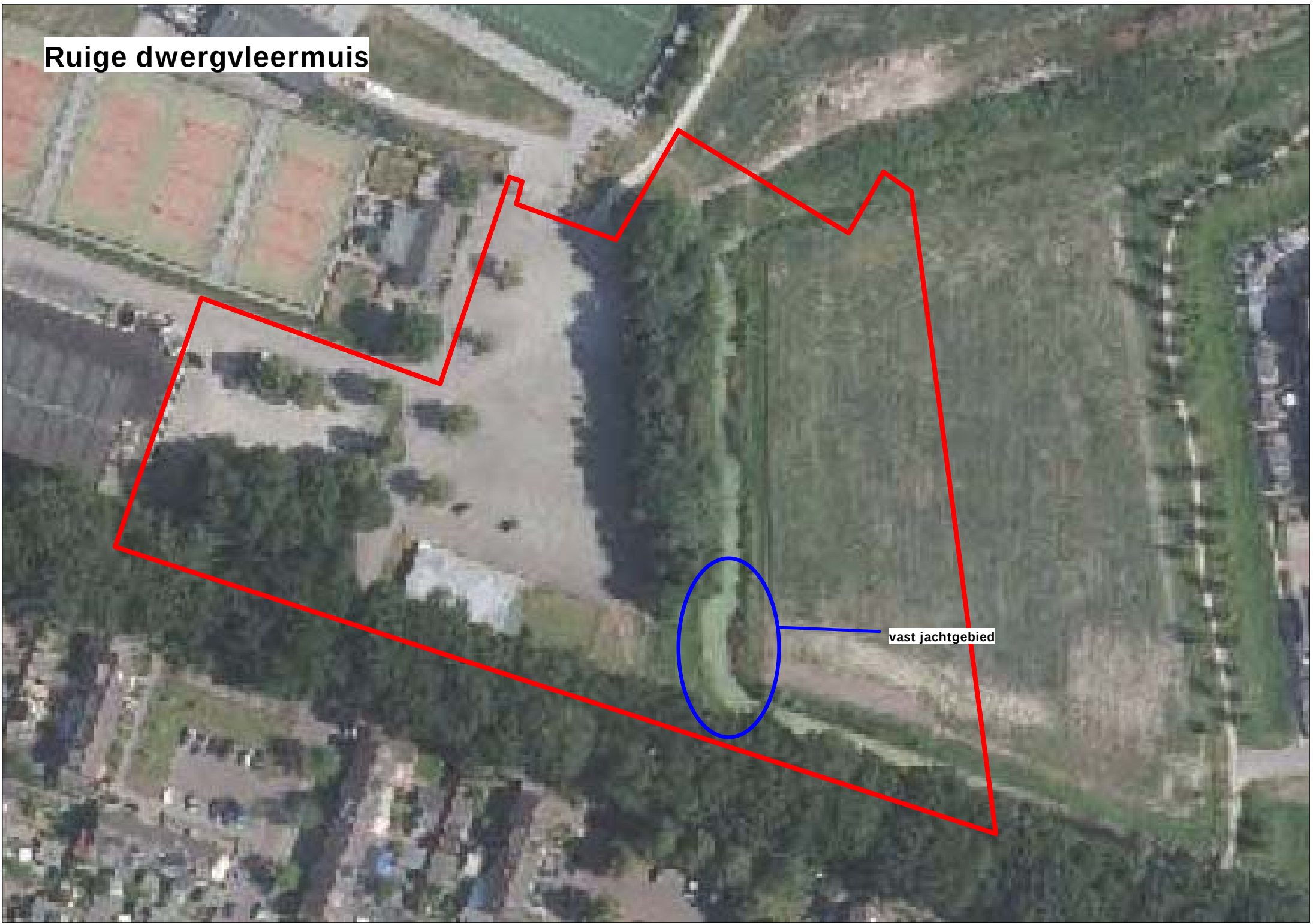
Watervleermuis

vast jachtgebied

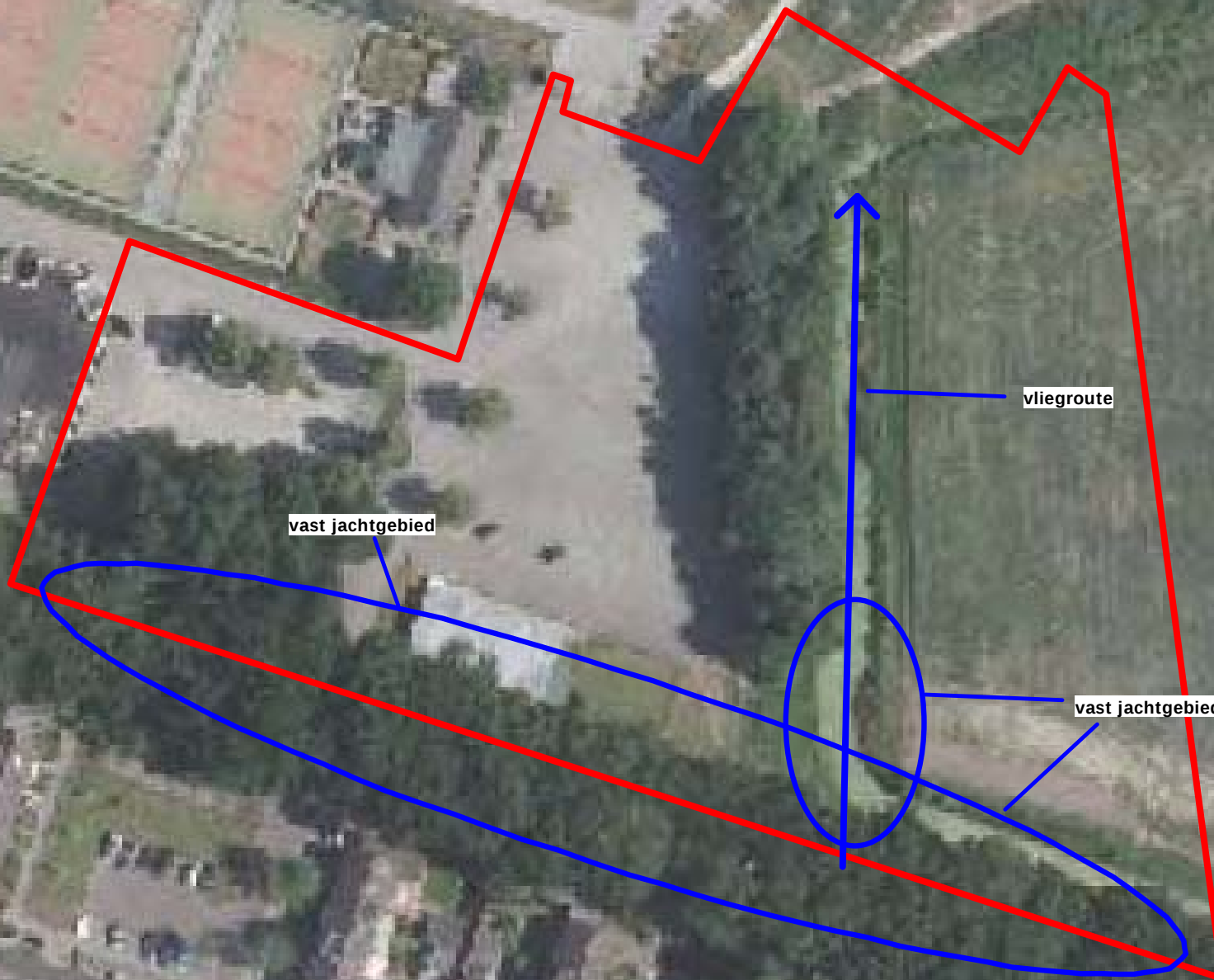

Ruige dwergvleermuis

vast jachtgebied

Gewone dwergvleermuis

vast jachtgebied

vliegroute

vast jachtgebied